

Metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu predmetov výtvarná výchova a výchova umením na základnej škole

V rámci novej koncepcii vyučovania **výtvarnej výchovy**, ako aj predmetu **výchova umením** na ZŠ, **zavádzame** v rámci obsahovej prestavby školstva **spôsob hodnotenia a klasifikácie žiaka známkami**.

V súvislostiach civilizácie, v ktorej žijeme, hrá hodnotenie dôležitú úlohu. Predstavuje spätnú väzbu prostredia, ktorá symbolizuje jeho názor na kvalitu a význam hodnoteného faktu. Týmto aktom zároveň zaraďuje hodnotený fakt medzi veličiny, ktoré stojí za to hodnotiť, ktoré sú pre dané prostredie (spoločnosť) hodnotou.

Myšlienka nehodnotiť výchovy vychádzala – podľa nášho názoru – z mylnej predstavy, ktorá redukovala hodnotenie na kvantitatívne meranie výkonu. To, samozrejme, nie je možné uplatniť na etické postoje, oblasť názorov o svete, tvorivosť ani estetické posudzovanie. Oblasť prežívania, interpretácie sveta a umeleckého vyjadrovania predstavuje hodnoty, ktoré sú v takej miere viazané na individuálne vlastnosti a podmienky jednotlivca, že možnosť ich kvantifikácie a objektivizácie je obmedzená. Napriek tomu, citlivé rozlíšenie, pomenovanie a uznanie týchto hodnôt je pre ich nositeľa a jeho osobnostný vývoj veľmi dôležité. Proces hodnotenia je podstatnou súčasťou výchovy aj vzdelávania.

Nehodnotenie predmetu, resp. uvedenie vo vysvedčení slovom **absolvoval**, znamená vzdať sa dôležitého výchovného aspektu vzdelávania.

Nehodnotenie predmetu môže tiež znamenať v očiach žiaka i verejnosti, že ide o predmet, v ktorom nedochádza k budovaniu zásadných osobnostných hodnôt, predmet doplnkový, ktorý len dopĺňa dôležité formálne predmety. Výtvarná výchova a ani predmet výchova umením takýmito predmetmi nie sú.

Hodnotenie každého predmetu je špecifické, pretože musí zohľadniť špecifický prínos predmetu k vzdelanostnému rastu a osobnostnej formácii žiaka.

Špecifikom výchovy prostredníctvom výtvarných činností a výtvarného vyjadrovania je, že sa v rámci jej procesu očakáva **vlastný prístup žiaka** k aplikácii techník, nástrojových a koordinačných zručností, ale najmä v oblasti vytvárania svojich **osobných symbolických reprezentácií skutočnosti** (obrazov, objektov, priestorových riešení, akčných a procesuálnych vyjadrení svojej fantázie, predstáv a reality vonkajšieho sveta). Výtvarná výchova a výchova umením na ZŠ sú predmety, ktoré sa nenapĺňajú realizáciou požadovaného programu (edukačnej úlohy), ale v ktorých je tento program len východiskom k **samostatnému (tvorivému) výtvarnému vyjadrovaniu sa žiaka**. Ináč by nespĺňali svoje ťažiskové poslanie: **formovať mentálne štruktúry žiaka v smere aktívnej otvorenosti voči interpretáciám a vyjadrovaniu sveta a seba, orientovať žiaka k tvorivému prístupu** – či v rámci sebavyjadrovania, alebo riešenia zadaných úloh.

Hodnotenie má v prvom rade funkciu **pozitívne motivovať žiaka a usmerniť jeho osobnostný vývoj**. Tu musí učiteľ brať ohľad na jeho schopnosti, nadanie, ambície a vkus. Pri hodnotení žiaka má prednosť porovnávanie jeho výkonu s jeho predchádzajúcimi výkonmi a s nastavenými kritériami pre porovnávanie s výkonmi iných žiakov.

Až v druhom rade je teda hodnotenie **porovnaním v rámci skupiny žiakov** (triedy). Toto porovnanie má mať najmä výchovný charakter. Pri **zohľadnení osobitosti každého žiaka** poskytuje obraz o rozvrstvení škály kvality prístupu, výkonu, poznania, schopnosti zaujať stanovisko a výsledku činnosti v porovnaní medzi jednotlivými žiakmi. **Nehodnotíme teda**

len (alebo v prvom rade) **výsledok** činnosti (vytvorený artefakt), **ale celý proces a prístup žiaka** v rámci tohto procesu.

Forma hodnotenia

Ťažiskovou formou hodnotenia je **osobný rozhovor so žiakom**, v ktorom učiteľ žiakovi poskytne citlivú, veku primeranú, analyticky podloženú **spätnú väzbu o rôznych aspektoch jeho činnosti** (viď kritériá hodnotenia). Vo **vzájomnej komunikácii** má žiak možnosť klásť otázky alebo zdôvodniť svoj prístup. Túto formu odporúčame príležitostne kombinovať aj so **sebahodnotením žiaka**.

Nevyhnutnou formou hodnotenia je aj **škálovanie formou znáмок**, porovnateľné so známokovaním, aké sa používa v iných predmetoch vyučovaných na škole. Školy najmä v prvom ročníku primárneho vzdelávania používajú rôzne formy hodnotenia. Odporúčame hodnotenie výtvarnej výchovy na ZŠ primerane zosúladiť so spôsobom hodnotenia ostatných predmetov.

Vo vyšších ročníkoch hodnotíme **škálou od 1 do 5**, pokiaľ škola nepoužíva na hodnotenie iný systém (slovné hodnotenie a pod.).

Nie je nutné známkovať každú prácu a každý výkon žiaka. Je na voľbe učiteľa, ktoré úlohy bude hodnotiť, aby poskytli žiakovi i prostrediu dostatočný obraz o jeho kvalitách a vývoji. Odporúčame však, aby žiak bol hodnotený z úloh v rámci rozličných metodických radov, aby bola vyváženosť výkonu žiaka, nakoľko môžu byť rozdiely vzhľadom na rôznorodosť záujmov a schopností žiakov.

Kritériá hodnotenia

Učiteľ má brať ohľad na to, že výtvarný prejav súvisí s fantáziou, seba projekciou, záujmami a intímnym svetom žiaka a že toto hľadisko sa bude prejavovať aj v jeho riešení výtvarných úloh iniciovaných učiteľom. Preto sa pri hodnotení musí **vyvarovať paušálnych súdov a šablónovitých kritérií**, ktoré by sa mohli necitlivo dotknúť osobnostného zamerania žiaka.

Uprednostňujeme osobný, diferencovaný prístup. Predložené kritériá sú orientačné, učiteľovi poskytujú štruktúru analýzy jednotlivých hľadísk uplatniteľných na činnosť žiaka v rámci výtvarnej výchovy. Výsledok výtvarných činností (artefakt) nie je jediným predmetom hodnotenia, ale učiteľ zvažuje všetky nižšie vymenované kritériá.

Výsledok výtvarnej činnosti je síce dôležitý, u žiaka naň vzniká obyčajne citová väzba – spokojnosť dieťaťa s vlastným výkonom, čo ho následne motivuje pre ďalšiu výtvarnú prácu a udržiava jeho záujem o seba vyjadrovanie. Je teda potrebné, aby učiteľ k nemu zaujímal stanovisko. Okrem neho treba hodnotiť, a niekedy aj uprednostniť, proces výtvarných činností, pretože práve v rámci tohto procesu dochádza k formácii osobnosti žiaka a k získavaniu kompetencií – k napĺňaniu cieľov výtvarnej výchovy.

Kritériá hodnotenia sú vypracované v súlade s ročníkovými kompetenciami a je potrebné, aby učiteľ pri hodnotení mal tieto kompetencie a ich postupné dosahovanie na zreteli.

Učiteľ u žiaka hodnotí, primerane veku:

a) priebeh vytvárania postojov:

- **prístup** k činnostiam z hľadiska tvorivosti, t. j. uplatnenie vlastných inovatívnych nápadov a vlastného zamerania pri realizácii edukačnej úlohy,
- **otvorenosť** voči experimentovaniu, skúšanie iných, svojských riešení,
- **cieľavedomosť** riešení,

- **záujem** o činnosti v rámci edukačných úloh a prípravy pomôcok,
  - **schopnosť** spolupracovať,
  - **schopnosť** zaujímať stanoviská k výsledkom svojej práce a práce spolužiakov;
- b) **priebeh získavania zručností a spôsobilostí:**
- **technické zručnosti** (ovládanie požadovaných nástrojov, materiálov a technických operácií s nimi),
  - **formálne zručnosti** (vyjadrovanie sa prostredníctvom výtvarného jazyka),
  - **mentálne spôsobilosti** na úrovni rozvoja **vnímania a prežívania**,
  - **mentálne spôsobilosti** na úrovni rozvoja **predstavivosti a fantázie**,
  - **mentálne spôsobilosti** na **úrovni myslenia** (vlastné témy, koncepcie, návrhy; schopnosť analyzovať a syntetizovať, pomenovať procesy, interpretovať zážitky);
- c) **priebeh získavania vedomostí:**
- **znalosti** oblastí vizuálnej kultúry a výtvarného umenia súvisiacich s preberanými edukačnými úlohami,
  - **pochopenie** výtvarného diela a schopnosť interpretovať ho,
  - **znalosť** materiálov, techník, médií a procesov ich používania;
- d) **schopnosť realizácie výsledného artefaktu.**

Orientačný opis naplnenia kritérií vo vzťahu ku škále hodnotenia
výtvarnej výchovy v 2. – 7. roč. ZŠ *
 a predmetu **výchova umením v 8. a 9. roč. ZŠ** (od šk. r. 2011/2012)

stupeň hodnotenia	opis kritérií	poznámka
výborný	Žiak spĺňa kritériá (a – d) na vynikajúcej úrovni: • žiak je iniciatívny a tvorivý vo výtvarnom vyjadrovaní, uplatňuje vlastné nápady, je otvorený voči novým podnetom a experimentovaniu, • žiak dokáže vyjadriť veku primerané postoje (vkus, názor, spolupráca, individualita) v oblasti vizuálnej kultúry, • žiak ovláda zručnosti (technické, nástrojové, materiálové) podľa požiadaviek ročníkových kompetencií na vynikajúcej úrovni, • žiak preukazuje veku primerané mentálne spôsobilosti – na úrovni vnímania, prežívania, fantázie a predstavivosti, vytvárania vlastných koncepcií, • žiak dokáže veku primerane pomenovať a interpretovať svoje zážitky, činnosti a ich výsledky, • žiak preukazuje vedomosti z oblasti vizuálnej kultúry primerané edukačným úlohám (v nižších ročníkoch najmä vedomosti o materiáloch, nástrojoch, základných technikách a druhoch vizuálnych umení; v sekundárnom vzdelávaní o štýloch, ťažiskových obdobiach, nosných umelcoch a médiách), • žiak dokáže rešpektovať vlastný tvorivý výsledok a je tolerantný voči tvorivým prejavom, názorom a vkusu iných, • žiak zrealizoval artefakt primerane svojmu veku a schopnostiam.	proporcie medzi jednotlivými kritériami zvažuje učiteľ podľa individuálnych daností žiaka
chválitebný	Žiak v podstate spĺňa kritériá 1. stupňa hodnotenia, ale je menej samostatný, iniciatívny a tvorivý.	
dobry	Žiak realizuje edukačné úlohy priemerne, chýba mu iniciatívnosť, tvorivosť, tolerancia, nerozširuje svoju flexibilitu, neosvojuje si nové vyjadrovacie prostriedky, podlieha predsudkom a stereotypom.	
dostatočný	Žiak realizuje edukačné úlohy na nízkej úrovni, bez vlastného vkladu, s ťažkosťami aplikuje získané zručnosti a poznatky v nových oblastiach.	
nedostatočný	Žiak nespĺňa kritériá, nemá záujem o výtvarné aktivity, neguje vyučovací proces.	neodporúčame používať stupeň

		nedostatočný v celkovom hodnotení žiaka; v čiastkovom hodnotení len vo výnimočných prípadoch (napr. zámerné negovanie vyučovacieho procesu)

- **VV v 1. roč. ZŠ** je priebežne hodnotená takým istým spôsobom ako ostatné predmety.

Poznámky:

- učiteľ by sa mal vyvarovať paušálnych súdov a šablónovitých kritérií, nakoľko výtvarný prejav, ako aj vyjadrovacia úroveň žiakov v jednotlivých ročníkoch ZŠ majú veľmi širokú škálu, mnohokrát sú tu rozdiely vo vyjadrovacích schopnostiach v rozmedzí 2 – 3 ročníkov – ale to nemusí znamenať nižšiu tvorivosť a výtvarnú kvalitu práce žiaka,
- je potrebné, aby učiteľ primerane hodnotil výtvarné prejavy detí zo sociálne zaostalého prostredia, ako aj integrovaných detí s dyslexiou, dyskalkúliou a pod.

Vypracovali: Klára Ferliková, Ladislav Čarný
Pripomienkovali: členovia ÚPK pri ŠPÚ